EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.5.2020
COM(2020) 543 final

KOMISJONI ARUANNE

Tšehhi

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohaselt koostatud aruanne

KOMISJONI ARUANNE

Tšehhi

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohaselt koostatud aruanne

1. SISSEJUHATUS

20. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli aktiveerimise kohta. Määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikes 1, artikli 6 lõikes 3, artikli 9 lõikes 1 ja artikli 10 lõikes 3 ning määruse (EÜ) 1467/97 artikli 3 lõikes 5 ja artikli 5 lõikes 2 sätestatud klausel hõlbustab eelarvepoliitika koordineerimist tõsise majandusliku surutise korral. Kõnealuses teatises esitas komisjon nõukogule seisukoha, et COVID-19 pandeemia tagajärjel eeldatavasti tekkiva tõsise majandusliku surutise olukorras on olemas tingimused klausli aktiveerimiseks. 23. märtsil 2020 nõustusid liikmesriikide rahandusministrid komisjoni hinnanguga. Üldise vabastusklausli aktiveerimine võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda keskpika perioodi eelarve-eesmärgi suunas liikumise kohandamiskavast, eeldusel et selline kõrvalekaldumine ei ohusta riigi rahanduse jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. Parandusliku osa puhul võib nõukogu teha komisjoni soovituse alusel ka otsuse võtta vastu muudetud eelarvekurss. Üldine vabastusklausel ei peata stabiilsuse ja kasvu pakti menetlusi. See võimaldab liikmesriikidel kõrvale kalduda tavapäraselt kohaldatavatest eelarvekohustustest ning komisjonil ja nõukogul võtta pakti raames vajalikke poliitika koordineerimise meetmeid.

Andmed, mille Tšehhi ametiasutused esitasid 31. märtsil 2020 ja mille Eurostat[1] seejärel kinnitas, näitavad, et valitsemissektori eelarve ülejääk Tšehhis ulatus 2019. aastal 0,3 %ni SKPst, samas kui valitsemissektori koguvõlg oli 30,8 % SKPst. 2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt on Tšehhi kavandanud 2020. aasta eelarvepuudujäägiks 5,1 % SKPst ja võlaks 37 % SKPst.

2020. aastaks kavandatud eelarvepuudujääk on esmapilgul usutav tõend, mis näitab stabiilsuse ja kasvu paktis määratletud ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu.

Seepärast on komisjon koostanud käesoleva aruande, milles analüüsitakse, kas Tšehhi täidab aluslepingu kohast eelarvepuudujäägi kriteeriumi. Võlakriteeriumi võib lugeda täidetuks, sest 2019. aasta võlasuhe jäi allapoole aluslepingus sätestatud kontrollväärtust (60 % SKPst). Aruandes võetakse arvesse kõiki asjakohaseid tegureid ning pööratakse nõuetekohast tähelepanu COVID-19 pandeemiaga seotud olulise majandussõoki tagajärgedele.

[1] https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10294648/2-22042020-AP-EN.pdf/6c8f0ef4-6221-1094-fef7-a07764b0369f

Tabel 1. Valitsemissektori eelarvepuudujääk ja võlg (% SKPst)

		2016	2017	2018	2019	2020 Komisjon	2021 Komisjon
Eelarvepuudujäägi kriteerium	Valitsemissektori eelarve positsioon	+0,7	+1,5	+0,9	+0,3	–6,7	–4,0
Võlakriteerium	Valitsemissektori koguvõlg	36,8	34,7	32,6	30,8	38,7	39,9

Allikas: Eurostat, komisjoni 2020. aasta kevadprognoos

2. EELARVEPUUDUJÄÄGI KRITEERIUM

2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt ulatub Tšehhi valitsemissektori eelarvepuudujääk 2020. aastal prognooside kohaselt 5,1 %ni SKPst, olles aluslepingus sätestatud kontrollväärtusest (3% SKPst) tunduvalt kõrgem.

Aluslepingu kohase kontrollväärtuse kavandatav ületamine 2020. aastal on erandlik, sest selle põhjuseks on tõsine majanduslangus. Võttes arvesse COVID-19 pandeemia mõju, on komisjoni 2020. aasta kevadprognoosis prognoositud, et reaalne SKP väheneb 2020. aastal 6,2 %.

Aluslepingu kontrollväärtuse kavandatav ületamine ei ole komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi arvestades ajutine, sest prognooside kohaselt püsib valitsemissektori eelarvepuudujääk 2021. aastal suuremana kui 3 % SKPst.

Kokkuvõttes ületab 2020. aastaks kavandatud puudujääk tunduvalt aluslepingus sätestatud kontrollväärtust (3 % SKPst). Kontrollväärtuse kavandatud ületamist peetakse aluslepingu ning stabiilsuse ja kasvu pakti tähenduses erandlikuks, kuid mitte ajutiseks. Seega näitab analüüs, et aluslepingus ja määruses (EÜ) nr 1467/97 sätestatud puudujäägikriteerium ei ole esmapilgul täidetud.

3. ASJAOMASED TEGURID

Aluslepingu artikli 126 lõikes 3 on sätestatud, et juhul kui liikmesriik ei vasta ühele või mõlemale kriteeriumile, peab komisjon koostama aruande. Aruandes tuleb „võtta arvesse ka seda, kas eelarvepuudujääk ületab riigi investeerimiskulutused, samuti kõiki muid asjassepuutuvaid tegureid, kaasa arvatud liikmesriigi keskmise pikkusega perioodi majandus- ja eelarveseisundit“.

Neid tegureid on lisaks selgitatud määruse (EÜ) nr 1467/97 artikli 2 lõikes 3, milles on samuti sätestatud, et asjakohast tähelepanu tuleb pöörata „kõikidele teistele teguritele, mis on asjaomase liikmesriigi arvates olulised, et põhjalikult hinnata puudujäägi- ja võlakriteeriumide järgimist, ning millest liikmesriik on nõukogule ja komisjonile teada andnud“.

Praeguses olukorras on peamine lisategur, mida tuleb 2020. aasta puhul arvesse võtta, COVID-19 pandeemia majanduslik mõju. Pandeemial on väga arvestatav mõju eelarveseisundile ja see toob kaasa väga ebakindlad väljavaated. Pandeemia tõttu on aktiveeritud ka üldine vabastusklausel.

3.1. COVID-19 pandeemia

COVID-19 pandeemia on põhjustanud suure majandussõoki, millel on märkimisväärne negatiivne mõju kogu Euroopa Liidus. Mõju SKP kasvule sõltub nii pandeemia kestusest kui ka meetmetest, mida riiklikud ametiasutused võtavad Euroopa ja ülemaailmsel tasandil pandeemia leviku aeglustamiseks, tootmisvõimsuse kaitsmiseks ja kogunõudluse toetamiseks. Liikmesriigid on juba võtnud või võtmas eelarvemeetmeid, et suurendada tervishoiusüsteemide suutlikkust ning aidata eriti palju kannatanud üksikisikuid ja majandussektoreid. Vastu on võetud ka märkimisväärsed likviidsustoetuse meetmed ja muud garantiid. Kui üksikasjalikumast teabest ei tulene teisiti, peavad pädevad statistikaasutused uurima, kas neil meetmetel on vahetu mõju valitsemissektori eelarvepositsioonile või mitte. Koos majandustegevuse aeglustumisega suurendavad need meetmed märkimisväärselt valitsemissektori eelarvepuudujääki ja võlapositsiooni.

3.2 Keskpika perioodi majandusseisund

COVID-19 pandeemia annab 2020. aastal Tšehhi majandusele tugeva löögi. Kuna välisnõudlus väheneb ja majandustegevus on liikumispiirangute tõttu häiritud, siis langeb SKP komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi kohaselt 2020. aastal 6,2 %. Investeeringud vähenevad järsult, see toob piirangute perioodil kaasa väärtusahela häired, kasvava ebakindluse ja tööjõupuuduse. Kaubandusele avaldab tugevat mõju ka Tšehhi ekspordi struktuur. See on leevendav tegur, mida Tšehhi eelarvepuudujäägi kriteeriumi täitmise hindamisel 2020. aastal arvesse võetakse. 2021. aastal võib majandus hakata järk-järgult taastuma, majanduskasv võib olla 5 %, kuid see jääb ikkagi 2019. aasta tasemest madalamale. Prognooside kohaselt on majanduse elavnemine tingitud peamiselt eratarbimise ja investeeringute suurenemisest. Mõjusid on eeldatavasti tunda ka töötuse osas, see jääb 2020. aastal ilmselt 5 % ringi, kuid selle suurenemist peaksid leevendama valitsuse meetmed, varasem pingeline tööturg ja ajutiste töölepingute vähesus. Sellegipoolest valitseb lähiaja makroökonoomilistes väljavaadetes ebakindlus.

3.3 Keskpika perioodi eelarvepositsioon

Olemasolevate andmete ja komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi põhjal täitis Tšehhi 2019. aastal oma keskpika perioodi eelarve-eesmärgi.

Pärast pandeemia algust tuli 2020. aasta eelarvet korrigeerida puudujäägini, mis ulatub 5,5 %ni SKPst. 2020. aasta lähenemisprogrammis on esitatud teave pandeemia ohjeldamiseks ja majanduse toetamiseks ettenähtud oluliste meetmete kohta. Ametiasutuste sõnul moodustas kuni 22. aprillini 2020 majandusele antud otseste eelarvetoetuste kogusumma ligikaudu 4 % SKPst, sellest moodustasid kulud 2,2 % SKPst. Need meetmed lisanduvad juba varem kokku lepitud avaliku sektori palkade, pensionide ja muude sotsiaaltoetuste suurendamise meetmele. Arutatud on ka uute meetmete võtmist ja need võivad riigieelarvet veelgi mõjutada. Kokkuvõttes on Tšehhil valitsemissektori eelarvepuudujääk lähenemisprogrammi kohaselt 2020. aastal eeldatavasti 5,1 % SKPst.

2021. aastal peaks eelarvepuudujääk lähenemisprogrammi kohaselt vähenema 4,1 %le SKPst. Maksutulude taastumine on ilmselt tagasihoidlik, samas jooksvad kulud peaksid jätkuvalt kasvama. Parlament võttis hiljuti kiirkorras vastu eelarvepoliitilise vastutuse seaduse

muudatuse, seda tehti Tšehhi eelarvenõukoguga eelnevalt konsulteerimata ning eesmärgiga luua võimalusi võtta COVID-19 kriisist taastumiseks vajalikke meetmeid. Täpsemalt suurendati selle seadusandliku muudatusega 2021. aastal maksimaalset struktuurset eelarvepuudujääki 1 %lt SKPlt 4 %le SKPst (see ületab struktuurse eelarvepuudujäägi keskpika perioodi eesmärki (0,75 %)) ning lubati aastatel 2022–2027 kohaldada struktuurse eelarvepuudujäägi järk-järgulist kohandamiskava, mille alusel konsolideeritakse eelarvet aastatel 2022–2027 igal aastal 0,5 protsendipunkti SKPst.

3.4 Liikmesriigi väljapakutud muud tegurid

11. mail 2020 edastasid Tšehhi ametiasutused kirja, mis puudutas asjakohaseid tegureid kooskõlas määruse (EÜ) nr 1467/97 artikli 2 lõikega 3. Eelmistes punktides esitatud analüüs üldjoontes juba hõlmab ametiasutuste väljapakutud põhitegureid.

4. JÄRELDUSED

Lähenemisprogrammi kohaselt kavandatakse 2020. aastaks Tšehhi valitsemissektori eelarvepuudujäägi jõudmist 5,1 %-ni SKPst, mis ületab oluliselt aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst. Kontrollväärtuse kavandatud ületamist peetakse erandlikuks, kuid mitte ajutiseks.

Kooskõlas aluslepingu ning stabiilsuse ja kasvu paktiga uuriti selles aruandes ka asjakohaseid tegureid.

Kokkuvõttes märgitakse, et kavandatud eelarvepuudujääk on selgelt üle 3 % SKPst ja puudujäägi ületamine ei ole ajutine ning et kõiki asjakohaseid tegureid arvestades järeldub analüüsist, et aluslepingu ja määruse (EÜ) nr 1467/1997 kohane eelarvepuudujäägi kriteerium ei ole täidetud.